

στο μικροσκόπιο...

Του Γιώργου Παγουλάτου*

Δυσκολο σκηνοθετημένο, μεγαλειώδες, υπερθεαματικό, το φαντασμαγορικό άνοιγμα της Κίνας στο πλανητικό κοινό της Ολυμπιάδας εξέπεμπε την ολοκληρωτική αυτοπεποίθηση του γίγαντα που δεν κρύβει το μέγεθός του, προσπαθεί απλώς να σπάσει τον πάγο της πολιτισμικής απόστασης με οικουμενικές πινελιές ανθρώπινης εγγύτητας.

μανία για να καταστεί η τρίτη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο, μετά τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία. Τριακόσια εκατομμύρια Κινέζοι πέρασαν από την αγροτική καθυστέρηση στη νεοτεχνική σε διάστημα μόλις 30 ετών. Παρόμοια διαδικασία εκβιομηχάνισης στην Ευρώπη χρειάστηκε πάνω από 200 χρόνια!

Κι όμως, αυτό το ιστορικό άλμα στον παγκοσμιοποιημένο καπιταλισμό δεν συνοδεύτηκε από υιοθέτηση

τιών (ΗΠΑ, Ε.Ε., Ιαπωνία, ενδεχομένως Ινδία) να ανταγωνίζεται τον άξονα των ανελεύθερων, ημιδημοκρατικών ή αυταρχικών καθεστώτων, με επικεφαλής την Κίνα και τη Ρωσία. Στο πρόσφατο βιβλίο του «The Return of History and the End of Dreams», ο νεοσυντηρητικός Robert Kagan διατυπώνει ξεκάθαρα αυτή τη νεοψυχροπολεμική θεώρηση του κόσμου. Η διατλαντική «Ενωση των Δημοκρατιών», υποστηρικτής της οποίας δηλώνει ο Ρε-

κοί εθνικιστές. Η ισορροπία μεταξύ των δύο θα διαμορφώνει την πολιτική της Κίνας στο διεθνές σύστημα, σε συνάρτηση πάντοτε με τη στάση της Δύσης.

Παρόμοιες διαιρέσεις τέμνουν την κινεζική ελίτ σε ζητήματα εκδημοκρατισμού και οικονομικής πολιτικής. Οποιος διατηρεί το στερεότυπο μιας μονιστικής κοινωνίας θα εκπλαγεί να ανακαλύψει, διαβάζοντας τον Leonard, ότι στην Κίνα αντιπαρά τίθενται μια «νέα δεξιά» και μια «νέα αριστερά» (το πρόθεμα «νέα» υποδηλώνει την επαναστασιαστική των εννοιών στη σύγχρονη καπιταλιστική Κίνα).

Η «νέα δεξιά» συνδέθηκε με τις ριζικές μεταρρυθμίσεις που οδήγησαν την ταχεία μετάβαση στον καπιταλισμό. Πιστώνεται το οικονομικό θαύμα της διψήφιας ανάπτυξης, αλλά χρεώνεται την εκτεταμένη διαφθορά, τις συνθήκες εργασίας που θυμίζουν δυτική εκβιομηχάνιση 19ου αιώνα, τη μαζική αποπώληση οικοσυστημάτων, τη θηριώδη ρύπανση, την πλεονάζουσα λαϊκή αγανάκτηση. Η κινεζική «νέα αριστερά» δεν αρνείται τις μεταρρυθμίσεις προς την κατεύθυνση της αγοράς, αντιτάσσει όμως μια ηπιότερη, σοσιαλδημοκρατική εκδοχή καπιταλισμού, με κοινωνικά δικαιώματα και έμφαση στον μετριασμό των διογκούμενων ανισοτήτων. Το εικονόγραμμα που αποδίδει την έννοια της χώρας στην Κίνα είναι ένα μοτίβο με τέσσερις τοίχους. Η Κίνα έχει εμμονή στην έννοια των συνόρων – οι Κινέζοι μιλούν για «νοοτροπία του μεγάλου τείχους». Ως αιχμή παγκοσμιοποίησης, η Ολυμπιάδα είναι μια αφορμή όχι για να πέσουν τα τείχη, αλλά τουλάχιστον για να ανοίξουν κάποια παράθυρα.

** Ο κ. Γ. Παγουλάτος είναι αναπληρωτής καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.*

Η Κίνα και η Δύση

Ιδιοφυής και λεπταίσθητος ο Ζανγκ Γιμού, αισθητή όμως και η σκιά της υπερδύναμης όταν τα 56 παιδιά –από ισάριθμες επαρχίες– παραδίδουν την κινεζική σημαία στο στρατιωτικό άγημα που παρελαύνει με το βήμα της χήνας και χαιρετά στρατιωτικά την έπαρση του εθνικού συμβόλου.

Ως ο απόλυτος ξένος, που η πλημμυρίδα φθηνών προϊόντων του εισβάλλει παντού, η Κίνα προσφέρεται για εύκολη δαιμονοποίηση. Θα έλεγε κανείς ότι την προκαλεί κιόλας, με τους φυλακισμένους αντιφρονούντες, τη διάσπαρτη λογοκρισία, τη διαρκή καταστολή στο Τιβέτ, την ανυπαρξία αντιπολίτευσης. Ενα πρόσφατο βιβλίο («Πώς Σκέφτεται η Κίνα», υπό ελληνική έκδοση από τον οίκο Κριτική) μεταδίδει την πραγματικότητα μιας κοινωνίας πιο σύνθετης και πλουραλιστικής απ' ό,τι τείνουμε να θεωρούμε. Ο συγγραφέας Mark Leonard πέρασε μακρά διαστήματα στην Κίνα, συνομιλώντας με τους σημαντικότερους διανοούμενους και διαμορφωτές πολιτικής και κοινής γνώμης.

Το οικονομικό επίτευγμα της Κίνας είναι σχεδόν επικό. Με όρους ονομαστικού προϊόντος, η Κίνα ετοιμάζεται να υπερκεράσει τη Γερ-

των δυτικών σταθερών (πολιτική δημοκρατία, ατομικά δικαιώματα, κοινωνικό κράτος, ρυθμιζόμενη οικονομία της αγοράς). Σε αντίθεση με τις χώρες του πρώην σοβιετικού μπλοκ που πραγματοποίησαν «διπλή μετάβαση» (στην οικονομία της αγοράς και στη δημοκρατία), το πέρασμα της Κίνας στον καπιταλισμό δεν συμπαρέσυρε το μονοκομματικό καθεστώς της. Το αισιόδοξο σενάριο βλέπει την εμπέδωση του καπιταλισμού στην Κίνα να δημιουργεί ήδη μια ευρεία αστική τάξη, που κάποια στιγμή θα διεκδικήσει «δυτικού τύπου» πολιτικές ελευθερίες και δικαιώματα αντίστοιχα των οικονομικών επιδόσεών της. Η απαισιόδοξη προσέγγιση επισημαίνει ότι ο εκδημοκρατισμός της Κίνας βραδυπορεί απελπιστικά, παρά τη διεύρυνση της μεσαίας τάξης κατά 100 εκατομμύρια ανθρώπους και την ανάδυση 500.000 εκατομμυριούχων. Μια τρίτη προσέγγιση υπενθυμίζει ότι ο εκδημοκρατισμός δεν είναι οικουμενική νομοτέλεια: Ενα καθεστώς μπορεί να ισορροπεί επί μακρόν σε μια κατάσταση παγιωμένης ανελευθερίας ή ημιδημοκρατίας...

Διακινείται στον διατλαντικό διάλογο μια νεοσυντηρητική θεώρηση, που βλέπει έναν άξονα δημοκρα-

πουμπλικανός υποψήφιος για την προεδρία Τζον Μακκίν, συνοψίζει αυτό το ιδεολόγημα. Σ' αυτό αντιτάσσεται μια φιλελεύθερη, κατεξοχήν ευρωπαϊκή θεώρηση, με απήχηση και στον προοδευτικό κόσμο της Αμερικής που εκφράζεται με την υποψηφιότητα Ομπάμα. Επιδιώκει την ανάδειξη ενός πολυπολικού διεθνούς συστήματος στηριγμένου στην πολυμερή συνεργασία και τους διεθνείς κανόνες. Χωρίς την πολυμερή συνεργασία, και χωρίς την ενεργητική εμπλοκή της Κίνας σ' αυτήν, είναι αδύνατη η αντιμετώπιση των μεγάλων παγκόσμιων ζητημάτων (υπερθέρμανση του πλανήτη, παγκόσμια φτώχεια και επισιτιστικό, καταπολέμηση της διασποράς πυρηνικών όπλων, διατήρηση ανοιχτού συστήματος εμπορίου).

Η διαμάχη νεοσυντηρητικών και φιλελευθέρων είναι μια κυρίως δυτικοκεντρική συζήτηση. Αντίστοιχη αντιπαράθεση, όμως, διεξάγεται στο εσωτερικό του κινεζικού συστήματος. Η φιλελεύθερη επιδίωξη πρωταγωνιστικής συμβολής της Κίνας στους διεθνείς θεσμούς αντικρούεται από μια στρατηγική μονομερούς προβολής της ισχύος της, που προωθούν οι (ας τους πούμε συμβατικά) νεοσυντηρητι-

NATO το μακελειό των αμάχων

Για μία ακόμα φορά στο Αφγανιστάν δεκάδες οικογένειες αθώων ανθρώπων ξεκληρίστηκαν από «λάθος» των ΝΑΤΟϊκών στρατευμάτων και των αφγανικών κυβερνητικών δυνάμεων. Σύμφωνα με τον τελευταίο απολογισμό, από αεροπορικό βομβαρδισμό την Παρασκευή σκοτώθηκαν τουλάχιστον 90 άμαχοι, εκ των οποίων 50 παιδιά κάτω των 15 ετών. Η αφγανική κυβέρνηση καθάισε δύο ανώτατους αξιωματικούς, ενώ η διοίκηση των αμερικανικών στρατευμάτων περιορίστηκε να δηλώσει ότι ερευνά τις πληροφορίες για μαζικούς θανάτους πολιτών. Το τραγικό περιστατικό συνέβη την Πα-

ρασκευή όταν βομβαρδίστηκε το χωριό Αζίζαμπάντ στην επαρχία Χεράτ. Αφγανός στρατηγός δήλωσε ότι η επιδρομή έγινε ύστερα από πληροφορίες ότι ο διοικητής των Ταλιμπάν, μουλάς Σιντίκ, είχε συγκαλέσει συνάντηση πολεμαρχών σε ένα σημείο του χωριού. Η αμερικανική διοίκηση των δυνάμεων στο Αφγανιστάν είπε αρχικά ότι σκοτώθηκαν 30 Ταλιμπάν και ο Σιντίκ. Αργότερα πρόσθεσε ότι πέντε άμαχοι που συνδέονταν με τους Ταλιμπάν – δύο γυναίκες και τρία παιδιά – ήταν μεταξύ των νεκρών. Όταν όμως άρχισαν να κυκλοφορούν τα νέα για δεκάδες αμάχους νεκρούς, οι ΗΠΑ ενημέρω-

σαν ότι θα διεξαγάγουν έρευνα. Η εκδοχή των ντόπιων του Αζίζαμπάντ ήταν διαφορετική. Είπαν ότι μια βόμβα έπεσε σε σπίτι όπου γινόταν αγρυπνία πενθούντων. «Ο βομβαρδισμός ήταν βαρύς. Πολλά σπίτια καταστράφηκαν και πάνω από 90 άμαχοι, γυναίκες, παιδιά και ηλικιωμένοι σκοτώθηκαν», είπε ο υπουργός Θρησκευτικών Υποθέσεων του Αφγανιστάν, Νεματούλα Σαχράνι, που πήρε εντολή από τον πρόεδρο Καρζάι να ηγηθεί έρευνας. Ο Χαμίντ Καρζάι απέπεμψε έναν στρατηγό και έναν ταγματάρχη, επικεφαλής των δυνάμεων στη Χεράτ για «αμέλεια» και «απόκρυψη στοιχείων». Διαμαρτυρήθηκε όμως για μία ακόμη φορά, για την «έλλειψη συντονισμού των ξένων στρατευμάτων με τις αφγανικές δυνάμεις» με ευθύνη των πρώτων.